

Universitätsbibliothek Wuppertal

Epistolæ obscurorum virorum

cvm inlvstrantibvs adversariisqve scriptis

Hutten, Ulrich von

Lipsiæ, 1870

Ad volumen II.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1009](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1009)

Pag. 423. n. CC. Exemplar huius epistolæ quod superiore sæculo in Castello ad Blesam adservatum fuit (cf. Car. Frid. Moseri *Patriot. Arch.* in adnot. mea ad p. 423.), nuper in Palatino oppido *Dürkheim* pretio 60 florenorum emerunt Parisienses *Maas & Strauss frères*, teste notario Hornbacensi Karschio, ex cuius litteris d. 28. Iul. 1868. datis hæc repetere iuvat: „*Der Brief ist auf 1 Bogen Papier von der Größe des gewöhnl. Schreibpapiers geschrieben und nimmt 3 1/2 Seiten ein. Er ist indessen weder von Huttens Hand geschrieben, noch von demselben unterschrieben. Er scheint nach einem Dictate Huttens von einem Secretär geschrieben zu sein, enthält nur 4 oder 5 Correcturen von Huttens Hand; sodann ist das Datum, hinter demselben eine Nachschrift von 2 Zeilen und die Adresse von Huttens eigener Hand . . .*“

Pag. 424. v. 29. *corrigere* animum.

Pag. 427...429. Ad n. CCII. CCIII. ex archetypo in *Arch. seminar. Protest. adservato* has emendationes enotavit v. cl. Baumius. p. 427. v. 5. *ignes* v. 8. non ratam fore v. 14. *Franc^o arbitratur* apud Carotum esse v. 15. etiam qui (*non* qui et ipsi) v. 18. generis atque ordinis v. 21. rem fuisse. v. 30. Tiloninum (*non* Tilonium) [Ad hoc nomen Tilonii posita adnotatio delenda est. Tiloninus hic est ille Euricii Cordi adversarius poeta, Thilemannus Conradi Gottingensis, quem sub variis etiam nominibus (Thilonis, Tilmanni, Theonis, Philymni, Philoeni, Tielli, Telamonis sive Telamonii) ille exagitavit. cf. *C. Krause* Euricius Cordus. *Marb.* 1863. p. 32. sqq. Eundem Tiloninum sæpius in litteris Melanchthonianis memorari (e. gr. Corp. Reformat. I. n. 104. i. f. n. 107. init. n. 128. med.) adnotavit Baumius.] Pag. 428. v. 12. tantum fidei v. 19. sq. Tiloninum apud primum v. 24. Tiloninus v. 25. si qua vis v. 29. nunc e (*pro* meis e) Pag. 429. v. 3. cum Vormaciae inveniatur, curare huc mihi, ne qua sit v. 4. quae aiebas v. 7. reliquum si quid posse v. 9. mitte Spiram sciet ubi v. 12. literis ad me indicem *In fine adnot. p. 429. adde: Cf. infra ad vol. II. p. (3.) num. CCXVII* d. 7. Ian. 1521.*

Pag. 432. i. f. adde:

MOGVNTIÆ.

CCVI*.

4. DEC. 1520.

[CAPITO AD LV THERVM.]

„Epistola extat impressa, sed perquam vitiose, in *Bibl. Bremens. class. IV.* p. 29. sqq. Ibi inter alia:

Classicum dedisti tuba toties et Huttenus nobiscum cecinit Bellicum, mox armis pereclitaturus.“

(*Ex epistola v. cl. Baumii ad editorem scr.*)

-Pag. 433. *corrigere* v. 1. ERFORDIÆ v. 27. existimant.

Pag. 455. ad v. 26. adnotata iam corrigenda sunt ex iis quæ in *Ind. biogr. p. 392. art. Hessus* de huius ætate disputavimus. Natalis Hessi annus non fuit 1487. sed 1488.

AD VOLVMEN II.

Pag. (3.) ante CCXVIII. adde:

BASILEÆ.

CCXVII*.

7. IAN. 1521.

[BEATVS RHENANVS BONIFACIO AMORBACHIO.]

„*Epistolæ Bonif. Amorbachii* [cf. vol. I. p. 429. adnot.] *Rölrichius particulam solummodo publici iuris fecit: quæ desunt in vol. I. l. c. hic addam. Versu penult. post voc.*

icēderentur sequuntur hæc: nemine spectante præter pauculas mulierculas olera atque hoc genus nugas vendentes.

Hæc præterea insunt de tuo Hutteno nominatim:

Franciscus a Sickingen et Ulricus Huttenus, imo nobiles universi huius causæ patrocinium susceperunt.
(*Ex epistola v. cl. Baum.*)

Pag. 4. v. 2. inf. adn. corr.: cf. supra p. 436. v. 29. et p. 438. n. CCX.

Pag. 10. ante CCXXVIII. inserantur sequentes tres epistolæ:

EX EBERNVIRGO.

CCXXVII*.

22. FEBR. (1521.)

VL. AB HVTTEN

IO. CAPNIONI S. D.

Legi epistolam tuam ad Bauaros, quibus accusationi Leonis X respondes. Dii immortales quid ego video? te eo motus et imbecillitatis descendere ut non abstineas maledictis etiam adversus eos, qui te servatum semper voluerunt, aliquando etiam magno cum periculo, existimationem tuam defenderunt. Franciscus quidem sic est, me interpretante illi, commotus, ut non possit magis. Nam quid tum obtenturum te apud eos, a quibus aequi bonique nunquam impetrare¹ aliquid potuisti, speras, si sit in tua hoc potestate, ut Lutheri caussam interficias? Novem iam annos continuo non didicisti, quid eblandiri ab iis liceat? Quod si Lutheri improbatio possit etiam eripere istinc te, tamen honestum non arbitrarer, eas te partes oppugnare, in quibus stare vides eos, quibuscum, nisi ingrattissimus esse velis, sentire in re honesta semper debes. Satis superque fuerat pro defensione tua scribere, nihil fuisse tibi cum Luthero unquam, hoc et Erasmus scripsit, addis causam te eius improbasse semper, ægerrime tulisse quod tuum nomen in illius scriptis inveniatur, conatum etiam abstrahere nos qui illi adhæreant. Hac tam fœda adulatione speras exorare eos, quos si vir esse velis non debeas salutare etiam amice, tot tam infandis modis pessime de te meritos. Sed exora. Et si per ætatem licet, hoc etiam fac, quod tantopere posse velles, ut Romam abiens Domini Leonis pedes osculeris, adde etiam, quod detrectas minime, ut in nos scribas. Tamen videbimus ut, vel invito te, et cum impiis Curtisanis reclamante, excutiamus turpe iugum et a fœda servitute (quam tu libenter serviisse semper te, quasi hoc te dignum fuerit, iactas) nos vindicemus. Tibi displicet Lutheri negotium, et illud improbas, vellesque extinctum. Non venit in mentem tibi, fortis viri tui propugnatoris Francisci, non mei, qui non in postremis, pro te steti, etiam tunc cum maxime et periculosissime arderet hoc incendium. Non aliorum qui te manu et ore, cum quia tui misererentur², tum etiam quod viderunt communem literarum causam cum tua ista coniunctam, tutati semper strenue sunt. Has tu partes impugnare velis, si possis etiam, nulla bona conscientia, sed ut admissio hoc facinore, illud impetres, quod si offerretur³ etiam an accipere velles, dubitare debeas, et quod etiamsi perpetuo aduleris (modo certe novi istos) tamen non obtine-

1) interpretare MS. 2) misereretur MS. 3) offeretur MS. (?)

§ 9. bis. Sic Francisci ope diffisus es! Sic bonorum omnium pro te cura desperasti! Neque si tu anima et sanguine deficias, nobis esset quantum satis fuerit ad te seruandum arbitratus es. Pudet me quod multa scripserim, multa fecerim, cum tu causam hanc, in qua tam § 10. fortiter exerciti sumus, sic turpi fine concludas. Hæc nolui ignorare te. Tu vide quid te deceat, an benefactoribus gratum esse, quam per turpitudinem demereri eos tibi, qui te perditum semper voluerunt, præstet¹. Me quidem, non tantum si oppugnabis unquam Lutheri causam, sed et si te sic pontifici Ro. submittas, habebis valde abs te dissentientem. Vale ex Ebernburgo viii calend Martii

1) præstat. MS.

CCXXVII*. Hanc quoque adhuc ineditam epistolam egregiam egregiæ comitati v. cel. Baumii debeo, qui eam transcripsit ex Archii Bernensis MS. volumine formæ quadratæ, inscripto Epist. variæ XVII. 4°. f. 22 adiecitque hæc: „Manu Bucei, qui tum temporis Ebernburgi degebat. In summa folii parte annus '1521' cœeva, Spalatini forte, manu adscriptus. In tergo epistolæ eadem, ut videtur, manus adscripsit: Vlr. Hutteni Ep̄la ad Io. Cappionem M.DXXI.“ Non possum a me impetrare quin quæ idem doctus vir mihi de Bernensi volumine privatim scripsit, publici iuris faciam. Sunt autem hæc: „Der ganze Band enthält nur Abschriften entweder von Spalatins oder anderer in die erste Hälfte des 16. Jahrhunderts gehöriger Hand. Ich vermute, daß diejenigen Abschriften, welche Spalatins nicht selbst gemacht, doch auf sein Geheiß gemacht worden sind; denn ich finde in diesen letzteren Correcturen von seiner Hand. Der Brief XII Calend. Maias [cf. infra n. CCXXXIII.] ist eine Copie von Spalatins Hand, der zweite aber [i. e. hæc n. CCXXVII*.] unverkennbar von Butzers Hand, und zwar aus der Zeit, als dieser auch auf der Ebernburg verweilte und noch nicht so häßlich und nachlässig schrieb, wie er später zu thun pflegte . . .“

MOGVNTIÆ.

CCXXVII**.

16. MART. 1521.

[WOLFG. FABRICIUS CAPITO]
Martino Lutherio Theologo
Christianissimo suo præceptor
et amico incomparabili

S. Nescis mi Luthere quantum profeceris rebus humanis. modo a pontificibus et mendicis queas subsistere. Equidem ut Chusi¹ pro David hactenus dissipavi² consilium Achitofel. Deinceps vere vereor qui possim latere. Virulentissimus quidam Anglus³ in Erasmus scripsit, Lovanienses et Colonienses Midæ aliquot ex tuis conclusiones condemnarunt. In arenam igitur producer, quamlibet invitus, tu ne retrocedas, quanta quanta fuerint pericula expectanda. Vale Melanchtonem et Carolostadium reliquosque bonos viros nomine meo saluta. XVI Kalend. Aprilis Moguntiae. Scribito si quid me scire vis, Hutteno præstaret te per literas commendares⁴.

Tuus V. F. Ca.

1) Chusi] cf. II. Reg. xvii. 7. „Et dixit Chusai ad Absalom 'Non est bonum consilium quod dedit Achitophel . . .“ 2) dissipavi] MS. dissipanti. Correxit Baum. 3) Anglus] Eduardus Leus. 4) commendares] MS. commendatos. Correxit Baum.

CCXXVII**. Ex eod. Bernensi vol. „Epp. Variæ XVII. 4°.“ f. 6^a. mecum humanissime communicavit idem v. cl. Baumius.

EBERNBURGI.

CCXXVII***.

21. MART. 1521.

[BVCERVS] SPALATINO.

..... Huttenus te rogat ut a bibliopola illic petas quantum excusit¹ Apologiæ² suæ Germanicæ sibi ut mittas, teque resalutat. Plane enim fessus est laboribus, scripturus proximo. — — — Allatum est Hutteno Commentariorum quiddam Basileæ excusum est in psalmos Lutheri. $\bar{\omega}$ divitiæ o delitiæ.

1) excusit] sic MS. 2) Apologiæ] i. e. *Endtschuldigung* etc. vol. II. n. CCLXXXII. p. 130. sqq. quam itaque falso anno 1522. adscribendam esse conieci. cf. supra p. 44. ad p. 81*.

CCXXVII***. „Mss. Bibl. Basil. publ. (Bucerus) Spalatino 21. Martii 1521. absque subscriptione sed manu certissima Buceri. Data est Ebernburgi ad Spalatinum Vormatiæ agentem.“ BAUM.

Ad pagg. 13...59. cf. variant. scripturam ex Hutt. autographo enotatam vol. III. p. XXVIII...XXX.

Pag. 24. v. 34. *corrige* viveretis.

Pag. 34. i. f. Huc ponenda erat *Endtschuldigung Ulrichs von Hutten*, quam infra pagg. 130...149. num. CCLXXXII. exhibuimus. (Cf. inferiorem adnot. ad pag. 130.)

Pag. 46. ante CCXXXV. insere:

EBERNBURGI.

CCXXXIII*.

28. MART. 1521.

BVCERVS CAPITONI.

..... Responde certum per hos Schryckeri nostri ministros et per Christum te obsecro responde te venturum. Id a te expetit Franciscus, id filii, id mirum in modum Huttenus qui nunc in Spanhem vacat rebus divinis . . . . Melchiorem meum cum venerit, fac duci ad Thiloninum quem pro eo oravi . . . .

CCXXXIII*. Ex Mss. Bibl. Basil. publ. Baumius transcripsit.

Pag. 46. i. f. adde:

EBERNBURGI.

CCXXXV*.

6. APRIL. 1521.

BVCERVS RHENANO.

..... Huttenus scribet proximo, iam non vacavit, salutatur te . . . .

CCXXXV*. Ex Mss. Bibl. Sletstad. idem Baum.

Post hanc epistolæ particulam insere quam vol. III. p. 549. sq. num. CCXXXV*. insignitam partem libelli *Der gut frum Lutherisch Pfaffen narr* exhibuimus.

Pag. 55. ante CCXXXII. inserantur hæc :

(EBERNBURGI.)

CCXXXI*.

(MED. M. APRIL. A. 1521.)

[BVCERVS . . . . .]

. . . . . Traductas illas epistolas quum meæ sunt et nondum revisæ ab Hutteno, qui excusioni eas parat, in manu mea non est mittere. Verto nunc illam ad sacerdotes¹. Aegrotavit Huttenus die quo congregandum erat cum Confessore² pro Luthero, quia ille nihil quærit quam ut Lutherus posset defendi . . . . . Cave autem de adventu ad nos Lutheri quidquam adhuc invulges, levitatis enim non modo Huttenum, qui de eo ad te scripsit, sed et Franciscum, ut de me taceam, infamares . . .

- 1) illam ad sacerdot.] Invektivam n. ccxxxi. vol. II. p. 21. sqq. exhibitam.
2) Confessore] Cæsaris, Glapionem recte adnot. Baum.

CCXXXI*. „Inter Mss. Bibl. Basil. publ. schedula absque inscriptione, subscriptione, die et consule, sed certissima Bucer manu conscripta et ad med. April. a. 1521. referenda inter alia hæc habet.“ BAUM.

CCXXXI**.

(MITTE APR. 1521.?)

[SPALATIN AN DEN CHURF. FRIEDRICH VON SACHSEN.]

Heut hat mir ein Drucker von Straßburg des Ulrichen von Hutten handschrift gestern gescheen zu Ebernburg getzeigt dises lauts. Grüßß von meynen wegen den Spalatinum und sag im, ich welle im schreiben mit dem furderlichsten alles, das er will, und das mir ein Bolschafft an und zu doctor Martinus Luther angeboten, jha aufgelegt ist, und das ich gute Hoffnung habe.

Darauf, gnedigster her, ich in hoffnung bin heut etwas mer zu erlangen, das E. C. G. auch unverhalten soll bleiben. Berurter Drucker bericht mich auch das Hutten soll halten wie ein mauer . . .

CCXXXI**. Ex autogr. archii Wimariensis, s. l. et a. edid. O. Waltz, *Der Wormser Reichstag im J. 1521.* etc. in: *Forschungen zur deutschen Gesch.* vol. VIII. Göttingen 1868. pag. 37. not. 1.

Pag. 58. n. CCXXXIII. Huius inclutæ epistolæ apographum Spalatini manu factum extat in Archii Bernensis MS. volumine „Epp. variæ XVII. 4°. 76 f. 20^a.“ quod a doctissimo professore Argentoratensi Baumio mecum communicatum totum repetere quam variantem tantum scripturam indicare commodius visum est. Habet autem sic:

MARTINO LVTHERO THEOLOGO EVANGELISTÆ INVICTISSIMO AMICO
SANCTO VLR. HVTTENVVS EQ.

Salutem in Christo Seruatore. Quis consurget mihi aduersum malignantes? et quis stabit mecum aduersus operantis iniquitatem? Seruator Christe, cœlestis pater et sacrum πνεῦμα; quam atrociam audio! Furia non est furia præ istorum furore. Opus esse video gladii et arcubus, sagittis et bombardis, vt obsistatur cacodæmonum vesaniæ. At tu, optime pater, animo confortare, nec te con-

uellendum præbe. Clament isti, vociferentur, et rabiant, tu beluis medium digitum ostende. Magis ac magis video fauere optimum quemque tibi. Non carebis defensoribus, neque deerunt vnquam vindices tibi. Quæ scribis secreto acta tecum, non est vt consilium demus nos. Neque enim dubitamus, quin optimum quod erit electurus sis et in eo perstiturus fortissime. Multi adierunt me, pro suo in te studio sollicite monentes hæc. Vtinam non deficiat. Vtinam constanter respondeat. Vtinam nullo terrore sinat deponi se. Pertinaciter adfirmaui Lutherum fore te. Neque me fefellit opinio. Sic enim intelligo respondisse, vt nihil desyderare debeamus. Sed in finem usque perseuera. Hoc faxit Christus, vt magno suo cum dolore inueniant improbi. Cogit me amicorum prudentia verentes [sic] nimium aliquid ausurum, adhuc quiescere. Alioqui ad ipsos muros concitassem aliquam turbam pileatis istis. Sed post paulo emittendus sum. Vbi euasero, videbis me nec deesse in hoc genere spiritui quem excitauit in me Deus. Vror anxie videndi te cupiditate. Huc inflammat Charitas. Fac nos certiores rerum omnium tuarum et status ac optime vale. Franciscum habemus ardentem in partibus. Reliqua ad Spalatinum. Iterum vale. Vtinam prius videas Franciscum quam abeas. Hoc ille vehementer cupit. Intelligo breui missuros te illos. Ita mihi Cesarianus quidam scribit. Seruet te Christus. Ex Ebernburgo XII Cal. Maias. Raptim irreuisse.

Pag. 65. v. 22. *corrigere* Ulrici cognatus Wirceburgensis.

Pag. 66. ante CCXXXXVIII. insere:

BASILEÆ.

CCXXXXVIII*.

8. MAI. 1521.

VALENTINVS¹ CAPITONI.

..... Præterea ab Hutteno magnifice sum exceptus, sed parum iam intelligo erga eum preces nostras profecisse, subdifficilem se præstabat in Quintiliano² credendo³ asserens necessarium fore ut ipse aliquot capita conferret, eo tamen peruenit tandem, si vellet eum edi, breui me eius copiam esse habiturum. Ita discessi, civiliter denegata (opinor) eius libri copia. Mittat an non plane dubius hæreo . . . .

- 1) Valentinus] Curio, Basileensis typographus. 2) Quintiliano] cf. vol. II. p. 446. v. 16. 3) credendo] i. e. commodando.

CCXXXXVIII* . „Ex MSS. meæ biblioth.“ BAUM.

Pag. 67. ante CCL. insere:

EX VANGIONIBUS.

CCXXXXVIII*.

22. MAI. 1521.

BVCERVS BEATO RHENANO.

..... Huttenus Ebernburgo, quod arx illa Cæsari obnoxia sit, discedet. Nam hodie stipendium Cæsari abnuntiavit, contra curtisanos fortasse designaturus aliquid . . . .

CCXXXXVIII* . Ex MSS. bibl. Sletstad. Baumius exscripsit.

Pag. 79. i. f. adde hanc Melanchthonis epistolam:

[WITTEMBERG.]

CCLVII*.

[ANTE D. 18. IVL. A. 1521.]

SVO CARISS. D. GEORGIO SPALATINO PATRONO SVO.

S. Incertus rumor est de scripto Huttenico, nec eius vel chartam vidi unquam. Tantum hic incerto auctore vulgatum est, et fortasse inter pocula natum, scripsisse nescio quæ Huttenum, adversus ducem¹ Georgium. Haud dubie scripsissent² ea de re amici, ni vanus rumor esset. Epistolam³ ad Misnensem Episcopum mitto, ea non Academiæ, sed privatim Carolostadii, Islebii et meo nomine edita est, ne quid periculi timeas . . . . . Vale.

Philippus tuus.

1) Ducem BR. 2) perscripsissent BR. 3) Epist.] Ad Io. a. Schleinitz d. d. 18. m. Iulii a. 1521. BR.

CCLVII*. „Ex autographo in Cod. Basil. F. 101. epist. 57.“ in Corp. Reformator. ed. Bretschneider. vol. I. Hal. Sax. 1834. 4°. n°. 122. col. 442.

Pag. 81 ... 83. num. CCLX. Collationem cum archetypo has prodidisse varias læctiones adnotavit v. cl. Baumius: Pag. 81. v. 14. variis erroribus, cum ego lateam. vv. 21. sq. pœnitere magnique emptum velle qui te Phorcæ, cum postridie quam tu eo accesseras, illo mittente secutus essem, invenissem, certo enim v. 23. te commonerem nihil dum de pristina erga te voluntate immutatam sibi, v. 25. conditionem istic acceptam Pag. 82. v. 4. Nicolaus illi a sacello, qui v. 6. Franciscus hoc audito aliud v. 8. ut hoc ageremus. vix usquam posses v. 10. et tibi perfacili sumptu vivere licet. tum domus v. 11. impetrare atque huc accedere vv. 13. 14. Christo) erupero hinc. Latendi causa est valetudo v. 15. aut Tiloninum discas v. 16. sed cras puto v. 17. cottidie uritur Lutherus v. 18. audio. Cæsarem cogit v. 27. Lovanienses aut Colonienses v. 28. animi iudicium pecunia vv. 31. 32. concredidi sycophantæ illi prodidisse cum galerito suo. O perfidiam haud in loco. hanc v. 36. illi amicorum ubique receptaculis (ita persequuntur illi) foveo. Pag. 83 v. 1. quam se pecuniariis v. 2. legere epistolam potes.

Pag. 83. ante num. CCLXII. insere:

[ARGENTORATI?]

CCLXI*.

(M. OCT.) A. 1521.

OTHO BRVNFELS SAPIDO.

. . . . . Ab Hutteno literas accepi hesterno die, in his sic scribit ut iubeam bene sperare amicos, esse enim in foribus nescio quid, atque instructa præsidia quibus convellatur hæc tyrannis quæ nunc passim regnat. Hanc consolationem tibi communico ut et ipse bene speres, cum ad summum excreverit malitia, necesse est ut desinat tandem. Ait quoque arsisse Lovanii Erasmi Paraphrases cum magno spectaculo ect. ect.

CCLXI*. Ex Mss. bibl. Sletstad. excerpit v. cl. Baumius.

Pagg. 83... 89. ad numm. CCLXII... CCLXVII. cf. *A. Jung, Gesch. d. Reform. der Kirche in Straßburg.* 1830. 8°. I. pagg. 225... 228.

Pag. 91. i. f. adde:

(TIGVRI.)

CCLXX*.

25. DEC. 1521.

ZVINGLIVS RHENANO.

..... Dono misit mihi superioribus diebus Ioh. Frobenius Hutteni querimoniam¹, hominem apostolicam (homo enim bulla² est). ect. quæ ad alia spectant eiusdem officinæ.

1) querimon.] *Clag und vormanung?* vol. III. p. 473. sqq.   2) bulla] cum Hutteni glossis? vol. V. p. 301. sqq.

CCLXX*. Ex MSS. bibl. Sletstad. excerpit BAUM.

Pag. 113. ad n. CCLXXVIII. adnota:

'Hoc epistolium ad annum 1521. pertinere conicio: 1) latitat enim Bucerus apud Maternum Hattenum Spiræ, ut ex epistola Buceri d. 30. Ian. a. 1521. ad Capitonem data patet atque altera d. 7. Febr. eiusdem anni ad eundem. 2) postulat Huttenus ut certis argumentis rescire possit, Aleandrum fuisse Iudæum, Aleandrum dico, in quem mense Martio eiusdem anni 1521. Invektivam in lucem emisit. Omnia, si quid video, bene quadrant.' BAUM.

Pag. 116. sqq. Hæc ex litteris Ludovici Geigeri Francofurtensis ad me datis enotanda sunt:

Pag. 116. adde: feria Tertia post Iudica [9. April.] (1522.) *Als Ulrich vom hutten zu Steckelberg schribt uber hern peter meyer doctor pfarrer, Ime die schrift behanden dar vf zu antworten. (Frankfurter Burgermeisterbuch von 1521. fol. 137^a)*

Corrige:

v. 3.		nochdem			
- 4.	Pündern	Widerwertikeit			und meynen guten
- 5.		vnß	Gemüt		
- 7.	bercit	jetzo			wolgelerkten
- 8.			Ewangelischen		
- 9.					.So sollt du
-10.	daß	hinfür	Vermögen		
-11.	Hülff	brennen	Gestallt		
-12.			dis	Verwarnung	hostu
-13.	(du dele)	dich noch	Wartenburck		
-14.	Anno				
-16.			man hie in diser		
-17.	Zeyt				
-18.	leyden	dann			
- [Die Inscriptio steht vor dem Briefe in Acta francofurtensia p. 9. 10.]
-22.			zu Sant Bartholomes		
-23.			zu Franckfurt		

Pag. 117. v. 2. pone: *Den Erborn, Fürsichtigen vnd Weisen Burgermeister vnd Rat der | Statt Franckfurt, meynen besondern guten Freunden.*

v. 3.	Meyn	fruntlichen			
- 4.		Gunstigen	Frunde	kindtlichen	

Pag. 117.

v. 5.	diß Zeit her		massen zu Erfar-
- 6.	nuff	meniglich	Buchern
- 7.		erscheint	Meinung
- 8.			vil
- 9.		Staten	gevbt
- 10.		den	unter eyn ander
- 11.		Fruntschaft	mir do vß
- 12.	nothafftigen		an
- 13.	depen	Guten	von nöten
- 14.	vmb Red vnd		
- 15.	entschultige,	. Ich	
- 18.		ungeuerlich	(Ich geschweyg
- 19.			Hochgelarten
- 20.	Iohanssen		Tyrannischer
- 21.			müßig
- 22.		vbervß grimlich	
- 23.		vns gehalten	Leuten
- 24.	gehört	Inselbs mir vnter	
- 25.	Mentschen	vnwornunfftigen	
- 26.			wär
- 27.	Im		daßselbig
- 28.		weyterer	allem
- 29.		auch bey seinen	Franckfurt
- 30.		diesen	vielleicht
- 31.	geübt		meyner

Pag. 118. v. 1.

v. 2.	Ruf	wiederumb	gestalt
- 3.		wolgelarten Prister Hern Otten Brunfelsß	
- 4.		vß Pflichten	heilig
- 5.	Evangelium	Gotis	lugenhafftige
- 6.		Prister	
- 7.			Besagung
- 8.	(gen dele)		gestalt
- 9.	schreyben		denn
- 10.		grausams Gefengnüß	villeycht
- 11.			gefurt
- 12.			Stück
- 13.	an		
- 14.	schärpfer	Handelung	
- 15.		habe	
- 16.			vberflüssiger gedult
- 17.	Gegenwehr		
- 18.		Günder	
- 19.	genants	vmb	an
- 20.			Stad
- 21.	Prediget		vfrurige
- 22.		villeycht Vordörpnüß	Stat
			hätten

Pag. 118. v. 23. *End*

- v. 24. *fridlich* Tumult vnd Vffrur
 - 25. *gentzlich* eyn Ingelaßen Schaf eyn heymisch
 - 26. synem an
 - 27. absonderen kömmt
 - 28. Iden mer disen Teufels teyl
 - 29. Lib etzwas hir in
 - 30. ruwig stunde
 - 31. *villeycht Imant* Petri blib
 - 32. *Nachtheyl* verhute
 - 33. *fruntlicher* wöllen Lib

[Aus Frankfurter Archiv. Der Band ist auf dem Rücken bezeichnet: Copia | Tom. I
 et II^{di} Acto^rum francofurtensium | das Religion und Kirchen^zweßsen betr^g | de
 a^o 1466 usq³ ad 1541 | Vol. I | in fol. p. 3...8.]

Pag. 119. v. 2. (non legitur in MS.)

- v. 3. Weisheytt bereidt
 - 4. *Weysen* nachdem vberlesen vnd Ant-
 - 5. Hern zu zu Im
 - 6. Im zustun gewill daß
 - 7. anzeygt
 - 8. wissen H^g
 - 9. Gutz Im zeyg an sulchs
 - 10. daß
 - 11. unrecht meher gleubt
 - 12. will. Domit noch Anno

[Die Inscriptio steht vor dem Brief. Acta francofurtensia p. 10. 11.]

- 19. gantzen
 - 21. gunstigen Heren.

[Ante num. CCLXXXIII. pone: feria quinta post Iudica Doctor peters schrift
 her vbrich vom hutten zu schriben vnd dem antwort mit zu schicken. Frankfurter
 Burgermeisterbuch 1521. fol. 139^b.]

Pag. 120.

- v. 2. Antwort
 - 3. Stecklenberg.
 - 4. *Vnsern fruntlichen*
 - 6. *schickt ires Inhalts* firhaltg davon
 - 7. lassen lut ingeslossener begegent. Dwiil nun
 - 9. *Flyß* Vns Vnsern Vnguts dann
 - 10. *Ime* hettel, muget Oberkeit
 - 11. *zweifelt* Antwort euch im besten nil
 - 12. *Fugen* bewysen, syn Datg Sonntags

Pag. 120.

v. 13. *Heil*, Palm

Anno

[Acta francofurtensia p. 11. 12.]

- 18. *Antworts weyß*
 - 20. *weder zu setzen, entsetzen* Ir In
 - 21. *Meinen* schutzel *einige Ver-*
 - 22. *trostung*
 - 23. *mir lasset, ermessen konnt,* *getrosten*
 - 25. *Jemant* *unter*
 - 26. *mir hierinn*
 - 27. *deß diesem*
 - 28. *erzeigen,* *Wartenburgk*
 - 29. *Anno etc. xxii*

(Inscriptio, vor dem Briefe, hat: *Erbarn . . . vnd | Rat . . . meynen |
 besondern guten Frunden.*)

[Acta francofurtensia p. 12. 13.]

Pag. 121. init. pone:

feria tertia post Iubilate.

*Als Vtrich vom hutten zum Steckelberg schribt vff des Rats antwort Ime von
 peter meyers doctor vnd pfarrers wegen antwort, vnd wither schribt thut, den
 pfarrer nit zu schutzen oder zuschirmen dweil er ander oberkeit hab, vnd wo
 er einige vertrostung het, Ime di vffsaget etc. dem pfarz die schrift furhaltg vnd
 vtrich vö huttg fruntlich schribend In der stat nichts vnguts gegen Ime furnem̃.*

[Frankfurter Burgermeisterbuch 1522. fol. 4^a.]

Corrige:

- v. 2. *Des Pferrers 2te Antwort vf*
 - 3. *Liben*
 - 4. *angesehen*
 - 5. *so ist aber* *der Sach* *geburt*
 - 6. *Weyßheiten* *Warheit*
 - 7. *sallt* *billich vur meyn*
 - 8. *abschreiben*
 - 9. *geneigt.*
 - 11. *Steinnem*
 - 12. *daß* *Wort*
 - 13. *Antwort seiner*
 - 14. *mehrer Sicherheit sall* *Thum Dechant lassen*
 - 15. *Zeit*
 - 16. *aus*
 - 17. *Thum Dechant* *Gezeuchmüß* *Hern*
 - 18. *seyn* *Hern* *geclaget*
 - 19. *unrecht* *vorsehen*
 - 20. *Gewalt vorteidigen*
 - 21. *seiner* *Hern*
 - 22. *Verhorung* *Erbaren*
 - 23. *mein Hern den* *Deutzenhauß* *Schultesen*
 - 24. *ader* *Verhoffe* *(omiss. lebe)*

Pag. 121. v. 25.

- v. 26. *Jmand vortriben* *Gutlichkeit*
 - 27. *Billicheidt* *Domit willigen*
 - 28. *alzeit geneiget.*
 - 29. *XXII*
 - 30. *Heilgen | Schrift.*

(Die Inscriptio, vor dem Briefe, hat: *weisen Burgerz | — Stadt | — Heren.*)
 [Acta francofurtensia. p. 14...16.]

Pag. 122. init. pone:

feria quinta post Iubilate.

Als doctor peter pfarher alhie antwort auff herr vtrich vom huttenens schrift, die geen lassen.

[Frankfurter Burgermeisterbuch 1522. fol. 6^b.]

- v. 2. (dele *Vtrichen von Hutten*) *Pfarrers* *mal*
Utrichen von Hutten zum Steckenberg.
 - 3. *fruntlichen* *guter* *Widderschrift*
 - 4. *vorstanden*
 - 5. *lassen,* *eingelossener*
 - 6. *Copien* *Mais ver-*
 - 7. *wirckt,*
 - 8. *ermessen,*

[Acta francofurtensia p. 16. 17. Nihil de hac epistola legitur in
Burgermeisterbuch.]

Pag. 123. i. f. insere: CCLXXXX*. Erasmi ad Iodoc. Mechlin. ep. dat. Basileæ
 prid. Id. Iul. a. 1522. quæ exhibita est vol. II. p. 484...486.

Pag. 130. v. 10. n. CCLXXXII. pone pro [1522.?] sic: [M. MART. A. 1521.] et adnota:
 Cf. Bucerii ad Spalatin. epist. d. 21. Mart. 1521. scriptam, cuius partem supra,
 num. CCXXVII***. exhibuimus. Itaque huic Apologiæ suus in vol. II. p. 34.
 i. f. inter numeros CCLXXXI. et CCLXXXII. locus dandus erat.

Pag. 132. v. penult. corrige: *Cl. vv. 583. sqq.* v. ult.: ³¹ *Ibid. vv. 1508. sq.*

Pag. 156. i. f. post num. CCCIII. adde:

BASILEÆ.

CCCIII*.

18. IAN. 1523.

VADIANO SVO GLAREANVS S. D.

Quod rarius scribo in causa est, suauissime Ioachime, nulla rerum nouitas aut fortassis nimia rerum facies et mutatio, quod uero nunc scribo, id potius ob amicitiam quam ullam aliam ob causam fieri existimes uelim. Est tamen quod te scire uelim. Huttenum adesse, sed nullo comitatu, ac ab Erasmo prohibitum ne se accedat, quod cur factum sit, haud equidem certo scio, conicere fortassis licebit. Aegre fert Erasmus bona studia his tumultibus implicari. Atque ipse quidem, quod fugiam uideo, quod sequar, non item, perinde atque Cicero de Casaris Pompeiique partibus dicebat. Ab Erasmo modestia, consilia, humanaque prudentia stat. Ab aliis magnus animus, sed ne in neruum eat uereor. Non quod causae non fidam, sed quod in omnibus iis, qui hodie tam asseueranter innouare res omnes uolunt, nescio quid arrogantiae conspiciam. Atque ut ferrum inter magnetem et adamantem nutat, ita animus meus, nunc magno spiritu Lutheri effertur, nunc consilia modestiamque uelut Deum miratur. Christus optimus maximus

ac

e ¶ benignitate sua omnia dirigat, etiam atque etiam optamus. Non parum hi tumultus mihi incommodant. tamen triginta nunc iuvenes, egregiam literarum spem, nactus, molendinum meum molo. Myconius Eremum concessit, honesta ut audio conditione, eum aduocare in animo habebam, sed abreptus est. laboro ut modestum aliquem, moratum, candidum nanciscar. In primis uero qui docendi modum habeat, et quem iuuentus mea non grauatum audiat. Tu si quem talem indicare queas, rogo facias. Zinglius quendam ex Brugis, quod oppidum ut scis ad Arolam flumen est, commonstrauit. Alii tamen morosum hominem aiunt, quod equidem nescio. fuit is aliquando auditor meus, atque cum eo nulla mihi familiaritas intercessit. Si alium inuenire nequeo, certe eum accipiam. Qui has parteis sumpturus est, doctum esse oportet. Nam iuvenes habeo aliquot egregie eruditos. Ac ego quidem stipendium pro duabus horis, singulis non festis diebus, XXIII coronatorum constituo. Multum otii superesset illi, ut officinae alicuius praelum facile regat. Sed nunc de Daniele Cassio. satis studet iuuenis, sed nullos habet libros. Liuium nunc lego. si potes succurre illi. Matrimonium meum satis etiam-nunc dulce benignitate Christi, a ciuibus amor, accrescit nonnihil rebus meis. haec apud te iuueniliter iacto, sed in hunc usum, ut laetitiae aliquid adferant literae nostrae. Scio enim me in primis tibi charum, gaudeo ergo fortuna mea. Exorandus est Christus ut nos ita conseruet. Vale iucundissime Vadiane. Basileae ex aedibus nostris Anno Christi M.D.XXIII. XV. Calen. Febru.

Salua sit uxor tua, fratres consanguineique In primis tuus iste affinis qui hic tecum erat D. Ioannes Vogl. Dominicus et si qui alii amici. Abiit hoc die Huttenus, longa esset causa Sed Vale.

[Inscriptio:] D. Ioachimo Vadiano Viro
 doctissimo humanissimoque
 Medicinae doctori, amico
 nostro tanquam fratri

CCCIII*. Autographum in collectione epistolarum bibliothecae publicae Bremensis (plut. I. 8.) inventum transcripsit III. Kal. April. a. 1865. Mauricius HAUPT.

Pag. 372. ante CCCXXXIII. insere vol. III. p. 550...560. repetitum Nicolai Asclepii Barbati Panegyricum.

Pag. 412. v. 29. *corrige* Scottus (*pro* Scotus).

Pag. 466. i. f. adde epistolam Rottingeri quam vol. III. p. 561. sq. exhibuimus.

Pag. 480. Litteras Ioachimi de Moltzan, quibus respondet rex Franciscus d. 27. Mart. a. 1519. (nº. 5. Lisch n. 198.) publicavit M. le Glay, *Négociations diplomatiques entre la France et l'Autr.* Tom. II. Paris 1845. 4º. pagg. 329...333.

IOACHIM DE MOLTZAN AU ROI FRANÇOIS Ier.

Il rend compte de ses démarches dans l'intérêt de l'élection du roi, et donne son avis sur ce qui reste à faire. Conditions imposées par les électeurs de Mayence et de Brandebourg. (*Original autographe* — d'une lecture difficile, d'un style barbare et quelquefois inintelligible — Biblioth. du Roi, coll. Dupuy, vol. 264.) (Les mots *en italique* sont en chiffres dans l'original.)

12. mars. [1519. sed ap. Le Glay 1518. anni initio a paschate, d. 4. Apr. computato.]

Invictissime, potentissime ac cristianissime rex ac domine clementissime. Post humilimam atque humilimam commendacionem. Quamvis alii oratores simul et

ego hesterno vesperi regem armorum M. V. expedivimus, deliberavimus tamen alium ad Metis civitatem mittendum, qui omnium articulorum ac ceterarum litterarum copias D. admiraldo [Guillaume Gouffier, seigneur de Bonnavet, tué à la bataille de Pavie] et de Urval [Jean d'Albret, sire d'Orval] ac ceteris ibidem existentibus deferret, ut prefatorum oratorum litteris incluse reperiantur ac eorundem litteris singula que hic tractata (sunt) M. V. largissime intelligat. Deum obtestor ac oratores prefati mihi testimonio esse possunt ut omnem operam adhibuerim ac totis viribus, consanguineorum meorum auxilio, laboraverim; attamen non potui aliter obtinere quod in eisdem copiis continetur. Si M. V. singula volet acceptare ac radificare, tunc *Maguntia* et *Brandeburgum* fortissime manebunt pro M. V. ac procurabunt diligentissime apud alios.

D. marchio *Brandeburgensis*, quarto die huius mensis, habuit litteras a *Maguntia* et *Comite palatino* ut eis placeret consilium *marchionis Brandeburgensis*, ut scilicet revocarentur littere sigillate regi catholico date ab quinque electoribus, de quibus antea largissime scripsi, et ubi restituere nollet, ut ab eisdem quinque, scilicet rege *Hungarie*, *Maguntino*, *Coloniensi*, *Comite palatino*, *Brandeburgensi* unanimiter anihilarentur, quia erat facta promissio ut, ante mensem aut in principio eiusdem mensis maii fieret electio per renunciacionem: et hoc nunc fieri non potest propter mortem imperatoris. Ideo etiam, absque *Hungaria*, ceteri quatuor possunt in (id?) irritum reddere, precipue cum sint unanimes, et scripsit *Maguntinus* et laborabit cum *palatino* ut fiat ut *Brandeburgensis* laboret cum *Coloniensi*; quod ipse *Brandeburgensis* diligentissime facit.

Ad ista omnia D. *Brandeburgensis* respondebat diligenter, persuadendo ut in isto proposito perseverarent, etc.; nec procuratorium ipsis placeret regis catholici missum. Deinde, octavo die huius mensis, D. *Brandeburgensis* habuit alias litteras a *Maguntino*, quas eius camerarius in quinque diebus hucusque detulit; que continebant qualiter quidam camerarius et consiliarius [Paul Armerstorff] regis catholici apud ipsum applicuisset, qui venisset a rege catholico, in posta, cum commissione et procuratorio novo et optimo, ut omnia que imperator conclusisset cum catholico vellet radificare, eciam addere et ampliari, qui fecisset magnas adhortaciones ne permetteret eos pervenire ad imperium qui longo tempore sitiissent de sanguine germanico, ac nil aliud cogitarent quam de ruina Germanorum ac imperii, et quod idem fuisset eciam apud *Palatinum* et *Coloniensem*, ubi similes fecisset adhortaciones. Idem *Maguntinus* monuit *Brandeburgensem* ut cogitaret de negotio isto mature, quod si alii electores essent contra et ipsi pro M. V., quid periculi et incommodi ex hoc ipsis oriretur. Similiter prefatus consiliarius regis catholici scripsit *Brandeburgensi* ipsum adhortando datam fidem servaret, pollicendo quod honoris et utilitatis assequeretur; et contra, si per aliquos seductores qui de propria potius quam imperii utilitate cogitarent, secum hic existentes seduceretur, quid sibi periculi, honoris damnique sequeretur, sese excusando quare personaliter huc non venisset; sed marchio Casimirus huc veniet cum omni commissione et plenaria auctoritate, etc.

D. *Brandeburgensis* respondebat primo *Maguntino* qualiter omnes articulos, manu eiusdem *Maguntini* subscriptos, iam misisset in potestate mea, et quod ego singulos scripsissem ad M. V., et quod ubi deinde alii oratores M. V. venissent, ut ipse et ego ostendissemus eosdem articulos eiusdem manu subscriptos eisdem oratoribus, et quod ipse *Brandeburgensis*, pro se ac pro *Maguntino*, iam finaliter nobiscum conclusisset, ideo cogitaret nil aliud quin M. V. fidem servaret, et ut deberet cogitare ut iam antea ambois fidem dedissent M. V., priusquam nulli alteri, et forcius ubi hoc nunc esset renovatum, nullo modo amplius esse per eos rumpendum, sed inviolabiliter servandum absque omni dolo et fraude,

precipue cum M. V. tam magnam liberalitatem erga eos ostenderet; ideo ut totis viribus laboraret cum *Palatino*, ut se declinaret a *rege catholico* ad M. V.; hoc idem sese velle facere una cum *Coloniensi*, ut omnes quatuor concordanter promissionem *regi catholico* factam irritam facerent ac pro M. V. permanerent, multis aliis dulcibus persuasionibus ipsum adhortando ut firmus cum ipso permaneret ac litteras pro M. V., quarum copiam mitteret, sigillaret, etiam sibi significando ut ipse *Brandenburgensis* nunquam amplius nec ab ipso aut quocumque moveri vellet in aliam opinionem quam nunc sit. Predicto vero consiliario respondebat multum breviter sese exspectare velle suum consanguineum marchionem Casimirum, seque id facturum quod pro suo honore, imperii ac christianitatis utilitate optimum esse iudicaret, nec se egre ferre ut personaliter non venisset, etc.

Omnes eas litteras, et que misse fuerunt, et quas rescripsit *Brandenburgensis*, vidi et legi; lectisque claudere vidi et nuntio dare, ut recessit. Ego promitto M. V. fidem, id quod antea nunquam facere volui, ut idem *Brandenburgensis* manebit optimus pro maiestate vestra, si saltem singula cito radicata mittantur; nam ego cognovi ut difficulter voluerit deserere amicitiam *regis catholici*; sed nunc adeo secum conclusit, ut credo, eum amplius mutari non posse, et hoc ante oculos video. Nisi astucia *imperatoris* fuisset, etiam antea firmus mansisset; sed sicuti cum quo sentit totis viribus diligentissime servire intendit, ita etiam optime pecuniis tractari optat. Nisi hoc vicium avaricie haberet, estimarem paucissimos principes sibi pares, ausum obligare vitam, si de novo radificabitur, ut melius M. V. serviret quam nemo ex electoribus. Et video, si negotium illud principale ad bonum effectum pro M. V. produceretur, ut, post auxilium divinum, ipse hoc idem potissimum perficiet; nam fere omnes electores habent respectum de persona sua, et maior pars semper cum ipso sentit. M. V. haud dubie ex solita prudentia cogitabit de honore et utilitate suis.

Idem *Brandenburgensis* fidelissime consulit ut M. V. diligenter tractare faciat cum *Palatino* ut eundem habeat pro se; tunc non dubitat quin res sorcietur in effectum optimum, et ipse procurabit apud *Palatinum* et *Coloniensem* diligentissime ut M. V. tanto facilius possit eos habere; etiam sperat cito a *Coloniensi* responsum habiturum bonum.

Sibi *Brandenburgensi*, etiam mihi, optimum videtur M. V. in principio iunii habeat validissimum exercitum paratum precipue multis Alemannis imperialibus, et equites et pedites; nam si equites non habebit, nobilitas Germanie estimabunt se a M. V. et Gallis sperni, aut spreto haberi; et ut habeat principes comites nobiles quod habere possit; nam ubi capita cum M. V. erunt, membra ad eius placitum manebunt, nec possibile est ut civitates imperiales M. V. erunt obedientes, nisi per medium et auxilium nobilium aut nobilitatis Germanice.

Heri habui litteras varias; multi erunt principes pro M. V. parati personaliter venire; sed opus est ut sciant citissime ubi etiam paratum habere debeant stipendium. M. V. placebit ut oratores hic existentes habeamus commissionem ipsis de hoc concordandi. Restat nunc M. V. quod me humillime commendem, quam Deus felicissime custodiat; XII marcii.

Cristianissime maiestatis humilimus servitor
JOACHIM DE MOLTZAN.

(*Au dos est écrit*: „Invictissimo, potentissimo ac cristianissimo principi, et domino domino Francisco, Francorum regi, etc.“ *Et plus bas*: „Ad manus vald. cancellarii Francie, aut domini de Urvoal et amiraldi et presidentis Guillard, in Metis; cito, cito, cito.“)

Pag. 8. ante elige
Pag. 78. subit
Pag. 100. in subit
Plant. Co. v. 1
Pag. 161. ad v. 1
Dec. 1568. = 1569
tium est d. 1
1567. apud
Paris. 1567. p.
tum fuisse
Mechlin. 1568.
certa de Form
a. 1568. deum
Pag. 342. ad v. 1
trimo Indul
Ad pag. 401. 402
Pag. 428. nota 7
cum via trans
O. V. I. 27.
Pag. 568. 571. Top
deus has Pag
Crypsis
— vnde
lery in sub
cia lei subit
Waterloo in
lectum subit
ad v. 1
Seyberg
Pag. 58. v. 1
Neterman
Burlanpa
Ad pag. 307.
das tribu
cus, non de
Pag. 300. nota
Apologie
Reliqua ad
p. 514. 515.
Ad pag. 2. 3.
notata.
1771. 1772. 1773.